

**TESTAMENT STANOWI JEDEN
Z KLUCZOWYCH MECHANIZMÓW
WYKORZYSTYWANYCH W PROCESIE SUKCESJI
W SFERZE WŁAŚCICIELSKIEJ. CO DO ZASADY (DZIĘKI
ODPOWIEDNIEMU SKONSTRUOWANIU JEGO TREŚCI)
POZWALA ON BOWIEM OKREŚLIĆ ZASADY
PRZEKAZANIA PRAW DO FIRMY RODZINNEJ
KOLEJNEMU POKOLENIU**

SUKCESJA W BRANŻY POLIGRAFICZNEJ

Jak przekazać firmę rodzinną kolejnemu pokoleniu?

Założyciele firm rodzinnych w pewnym momencie muszą zacząć planować proces zmiany pokoleniowej. Wywołuje to lawinę pytań: czy firma rodzinna jest na to gotowa? czy sukcesorzy udźwigną nałożoną na nich odpowiedzialność? kiedy i jak to zrobić? Z całą pewnością nie ma uniwersalnego przepisu na udaną sukcesję i każdy przypadek powinien być przedmiotem odrębnej wnikliwej analizy, jednakże możliwe wydaje się wskazanie kilku kroków, których podjęcie powinno być kluczowe z perspektywy planowania sukcesji w firmie.

KROK I – AUDYT SUKCESYJNY

Doświadczenie w planowaniu i wdrażaniu procesów sukcesyjnych pokazuje, że proces zmiany pokoleniowej każdorazowo powinien być poprzedzony wnikliwą analizą w zakresie warunków funkcjonowania firmy rodzinnej (audyt sukcesyjny).

Celem audytu sukcesyjnego jest odpowiedź na pytanie, jak planowana zmiana pokoleniowa wpłynie na działalność operacyjną prowadzonego biznesu i zabezpieczenie wszelkich ewentualnych ryzyk (takich jak ryzyko odejścia kluczowych pracowników, ryzyko utraty koncesji związanej z osobą właściciela czy ryzyko wypowiedzenia umów przez kluczowych kontrahentów), które zostaną zidentyfikowane w trakcie analizy.

Kolejną istotną kwestią dotyczącą procesu przekazania firmy rodzinnej kolejnemu pokoleniu jest ustalenie, czy udziały stanowią składnik majątkowy przysługujący jedynie współnikowi, czy też należący do majątku wspólnego małżonków.

Jeżeli bowiem współnik pozostaje w związku małżeńskim, w którym obowiązuje ustrój wspólności majątkowej, a udziały (akcje) zostały nabyte lub objęte w trakcie trwania tego małżeństwa, to z dużym prawdopodobieństwem zakładać należy, że pozostają one własnością obojga małżonków. Oznacza to, że pomimo iż w sferze korporacyjnej udziały (akcje) są w posiadaniu osoby wpisanej w księdze udziałów oraz w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, to w sensie majątkowym należą one do majątku wspólnego małżonków z oznaczonymi dla tego konsekwencjami w sferze prawa rodzinnego.

Podstawową konsekwencją jest to, że w razie niepodjęcia przez współnika odpowiednich działań, po jego śmierci dziedziczeniu podlegać będzie jedynie połowa przysługujących mu praw udziałowych do firmy rodzinnej, gdyż w połowie pozostaną one własnością żyjącego małżonka.

KROK II – WYBÓR SUKCESORA

Wytypowanie sukcesora rodzinnego biznesu dla jednych jest oczywiste i nie budzi najmniejszych wątpliwości, dla innych natomiast stanowi jedno z największych wyzwań w procesie sukcesji. Typując sukce-

sora powinno się brać pod uwagę nie tylko względy rodzinne i własną wizję kontynuowania firmy, ale też indywidualne właściwości potencjalnych następców takie jak zdobyte doświadczenie i kompetencje czy też wola i chęć kontynuowania rodzinnego biznesu oraz zaangażowania w jego rozwój. Dopiero wiedząc, kto zastąpi właściciela biznesu, możliwa będzie odpowiedź na pytania dotyczące właściwego momentu oraz sposobu na przekazanie praw do udziałów (akcji) sukcesorom. Kluczowe jest jednak ustalenie, czy właściciel jest gotowy i zdecydowany na przekazanie kolejnemu pokoleniu prawa do decydowania o losach firmy jeszcze za swojego życia, czy też chciałby zabezpieczyć przejście udziałów (akcji) dopiero na wypadek swojej śmierci.

KROK III – PRZEKAZANIE WŁASNOŚCI: TESTAMENT CZY DAROWIZNA?

Testament stanowi jeden z kluczowych mechanizmów wykorzystywanych w procesie sukcesji w sferze właścicielskiej. Co do zasady (dzięki odpowiedniemu skonstruowaniu jego treści) pozwala on bowiem określić zasady przekazania praw do firmy rodzinnej kolejnemu pokoleniu. Jeżeli przedmiotem dziedziczenia jest firma rodzinna, warto rozważyć skorzystanie z możliwości sporządzenia w testamencie zapisu windykacyjnego, na mocy którego określona osoba nabywa opisany przedmiot zapisu z chwilą otwarcia spadku. Przedmiotem zapisu windykacyjnego mogą być w szczególności prawa udziałowe do spółki (udziały, akcje, ogół praw i obowiązków). Do najważniejszych zalet zapisu windykacyjnego w procesie sukcesji zaliczyć należy nie tylko możliwość precyzyjnego uregulowania liczby udziałów (akcji) przypadających określonym sukcesorom, ale także okoliczność, że nabycie konkretnych udziałów (akcji) przypadnie zapisobiercy w chwili śmierci dotychczasowego współnika, bez konieczności zawierania dodatkowej umowy z innymi spadkobiercami, co z pewnością zminimalizuje ryzyko konfliktów w gronie sukcesorów.

Co szczególnie istotne, dzięki rozwiązaniom oferowanym przez polskie prawo współnik w testamencie może także zabezpieczyć się przed potencjalnym wejściem do spółki osób niepożądanych w sytuacji, w której osoba wskazana przez niego jako sukcesor firmy rodzinnej nie będzie mogła lub nie będzie chciała dziedziczyć (np. umrze w wypadku samochodowym wraz ze współnikiem lub odrzuci spadek z uwagi na brak chęci kontynuowania rodzinnego biznesu).

Ważne jest również, by pamiętać o zachowku, który może przysługiwać innym spadkobiercom, tak by nie zagroził on finansowym aspektem funkcjonowania firmy.

Coraz częściej zdarza się, że zmiana pokoleniowa na poziomie właścicielskim dokonuje się w firmie rodzinnej jeszcze za życia jej założyciela, który chce, aby sukcesorzy zdobywali doświadczenie i uczyli się odpowiedzialnego podejmowania decyzji u jego boku albo chce już wycofać się z rodzinnego biznesu i skupić na innych aktywnościach. Z reguły przeniesienie konkretnych składników majątkowych na sukcesorów właściciela za jego życia odbywa się z wykorzystaniem umowy darowizny. Inaczej niż w przypadku testamentu, umowa darowizny jest czynnością dwustronną i wymaga uczestnictwa przy jej zawarciu darczyńcy i obdarowanego, a co za tym idzie właściciel uzyskuje pewność, że jego następcą chce się zaangażować w rodzinny biznes i jego rozwój.

Wyposażenie sukcesorów w określony pakiet udziałów (akcji) jeszcze za życia właściciela może być połączone z całkowitym przekazaniem własności z chwilą jego śmierci, wszystko zależy jednak od celu oraz oczekiwań stawianych przed procesem sukcesji.

Daria Leszczyk

O autorce: Daria Leszczyk – adwokat w Grabowski i Wspólnicy Kancelaria Radców Prawnych sp. k. Specjalizuje się w prawie spółek handlowych, aspektach związanych z planowaniem sukcesji w firmach rodzinnych oraz obsłudze procesów strukturyzacyjnych. Prowadzi liczne procesy przekształceń, fuzji i przejęć oraz podziałów spółek handlowych, a także uczestniczy w opracowywaniu i wdrażaniu kompleksowych planów strukturyzacji kapitałowych i majątkowych przedsiębiorstw. Prowadzi szkolenia z zakresu sukcesji firm rodzinnych. Wraz z zespołem prawników kancelarii prowadzi blogi: www.crisislaw.pl oraz www.rodzinywbiznesie.pl